

บทที่ 6

ผลการประเมินประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ หลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข

การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข”เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีการศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ริเริ่มจัดสร้างหลักสูตร การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยการเก็บข้อมูลจากการเข้าอบรมในหลักสูตรตลอด 8 วัน 7 คืน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาสกัดและออกแบบจัดทำเป็นแบบสอบถามผู้เข้าอบรม ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์หรือตัวชี้วัด ประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตรดังกล่าวนี้ อนึ่งการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้เข้าอบรมทุกคน ซึ่งเข้าฝึกอบรมครบตามเกณฑ์ที่กำหนด 7 วัน 7 คืน จำนวน 324 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) ปรากฏว่า มีผู้เข้าอบรมที่ตอบแบบสอบถามและส่งคืนทั้งหมด 267 คน/ชุด จากนั้นจะทำการคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่คำตอบครบถ้วนสมบูรณ์มาใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีจำนวนทั้งหมด 226 ชุด/คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

การนำเสนอผลการประเมินผู้เข้าอบรมในหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนา จำนวน 31 ตาราง
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการแสดงความรู้สึกของผู้เข้าอบรม จำนวน 9 คน เกี่ยวกับผลการปฏิบัติธรรมของคน

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนา แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เข้าอบรมในด้าน

- ลักษณะทางประชากร
- กิจกรรมในการแสวงหาข่าวสารทางธรรมะ
- ความสนใจในการเข้าฝึกธรรมปฏิบัติ
- ที่มาแห่งการรู้จักหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข
- เหตุจูงใจสำคัญซึ่งทำให้ตัดสินใจเข้าอบรมธรรมะในครั้งนี้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อผู้ส่งสาร

- ความศรัทธาและเชื่อถือคุณแม่ ดร. สิริ ก่อนเข้าอบรม
- เปรียบเทียบจุดเด่นของคุณแม่ ดร. สิริ ซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความศรัทธาและเชื่อถือก่อนและหลังเข้าอบรม
  - ความศรัทธาและเชื่อถือคุณแม่ ดร. สิริช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรม
  - เปรียบเทียบความศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากก่อนและหลังเข้าอบรม
  - เปรียบเทียบจุดเด่นของวิทยากรส่วนมากซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความศรัทธาและเชื่อถือก่อนและหลังการเข้าอบรม
- ความศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากของหลักสูตรช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรม
  - ความเพียงพอต่อจำนวนวิทยากรซึ่งมาช่วยทำการอบรม และดูแลการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรม
  - ความเพียงพอต่อการได้รับความสะดวกหรือคำแนะนำในการปฏิบัติตามกฎระเบียบจากบุคลากร/คณะทำงานของสถานที่จัดอบรม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อสาร

- ระดับความใส่ใจ/เข้าใจธรรมะที่คุณแม่ ดร. สิริ และวิทยากรส่วนมากบรรยาย
- ระดับความถี่ของการนำเสนอเนื้อหาธรรมะเกี่ยวกับการสอนสิ่งที่มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอนโดยการสนับสนุนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และสอนโดยการเล่าถึงกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- ระดับความน่าสนใจของเทคนิควิธีการสอนธรรมะของคุณแม่ ดร. สิริ และวิทยากรส่วนมาก

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นที่มีต่อสื่อ

- ลำดับความสนใจในการติดตามสื่อที่ใช้ในการสอนธรรมะ เช่น เทปเสียง วิดีโอ เทปวีดิทัศน์สไลด์มัลติวิชั่น การฉายแผ่นใส หนังสือสวดมนต์และหนังสือโครงสร้างของพระสัทธรรมในพระพุทธศาสนา
  - ลำดับสื่อที่ใช้ในการสอนธรรมะซึ่งช่วยให้ผู้เข้าอบรมสามารถเข้าใจเนื้อหาธรรมะ
- ความคิดเห็นที่มีต่อการฉายสไลด์มัลติวิชั่นเกี่ยวกับประวัติและเกียรติคุณของคุณแม่ ดร. สิริ ก่อนเริ่มการอบรม
  - ความคิดเห็นที่มีต่อการฉายสไลด์มัลติวิชั่นเกี่ยวกับประวัติและการดำเนินงานของยุวพุทธิกสมาคมฯ ก่อนเริ่มการอบรม

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง

- ระดับความตั้งใจ/เพียรพยายามปฏิบัติธรรมในแต่ละวันที่เข้าอบรม
- ระดับความสามารถในการปฏิบัติตามคำสอน/กฎระเบียบ เช่น การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ การกำหนดอิริยาบถใหญ่ การกำหนดอิริยาบถย่อย การฟังธรรมบรรยาย การไหว้พระสวดมนต์ การสอบอารมณ์ตามกำหนดการ การสอบอารมณ์นอกกำหนดการ
- รายละเอียดปลีกย่อยที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เช่น การสอบอารมณ์ ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติธรรม ความพอใจในการปฏิบัติธรรมครั้งนี้
- เปรียบเทียบระดับของเจตนาในการรักษาศีลหรืองดเว้นจากอบายมุขก่อนและหลังเข้าอบรม
- เปรียบเทียบระดับของธรรมะที่เกิดขึ้นในจิตใจก่อนและหลังเข้าอบรม
- ระดับของความกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณก่อนและหลังเข้าอบรม
- ระดับของความคิดว่าเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมจะนำหลักธรรมซึ่งได้จากการปฏิบัติในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอบรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เข้าอบรม

ตารางที่ 6.1 แสดงจำนวนและร้อยละตามลักษณะทางประชากรของผู้เข้าอบรม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ (ปี)		
1.1 น้อยกว่า 20	6	2.7
1.2 20-29	44	19.5
1.3 30-39	82	36.3
1.4 40-49	42	18.6
1.5 50-59	28	12.4
1.6 มากกว่า 60	24	10.6
รวม	226	100.0
2. เพศ		
2.1 ชาย	55	24.3
2.2 หญิง	171	75.7
รวม	226	100.0

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
3. ที่อยู่ปัจจุบัน		
3.1 กรุงเทพฯ ฯ	130	57.5
3.2 ต่างจังหวัด (ยอดรวมทุกภาค)	93	41.1
- ภาคเหนือ	(8)	(3.5)
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	(31)	(13.7)
- ภาคกลาง	(44)	(19.5)
- ภาคตะวันออก	(4)	(1.8)
- ภาคตะวันตก	(5)	(2.2)
- ภาคใต้	(1)	(.4)
3.3 ต่างประเทศ (อังกฤษ, สิงคโปร์)	3	1.3
รวม	226	100.0
4. สถานภาพสมรส		
4.1 โสด	106	46.9
4.2 สมรส (ยอดรวมของผู้สมรสแล้ว)	119	52.7
- ยังอยู่ด้วยกัน	(95)	(42.0)
- แยกกันอยู่	(8)	(3.5)
- หม้าย (เสียชีวิต)	(10)	(4.4)
- หย่า	(6)	(2.7)
4.3 ไม่ตอบ	1	.4
รวม	226	100.0
5. วุฒิกการศึกษา		
5.1 ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	1.3
5.2 ประถมศึกษา	18	8.0
5.3 มัธยมศึกษา	27	11.9
5.4 อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	30	13.3
5.5 ปริญญาตรี	105	46.5
5.6 สูงกว่าปริญญาตรี	43	19.0
รวม	226	100.0

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพ		
6.1 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	80	34.5
6.2 รับจ้าง	62	27.4
6.3 ค้าขาย	38	16.8
6.4 นักเรียน/นักศึกษา	17	7.5
6.5 แม่บ้าน	19	8.4
6.6 เกษียณ	5	2.2
6.7 ตกงาน	2	.9
6.8 นักบวช	2	.9
6.9 เกษตรกร	1	.4
รวม	226	100.0
7. รายได้ต่อเดือน (บาท)		
7.1 น้อยกว่า 5,000	36	15.9
7.2 5,000 - 10,000	38	16.8
7.3 10,001- 20,000	55	24.3
7.4 20,001- 40,000	52	23.0
7.5 40,001- 80,000	25	11.1
7.6 80,001- 160,000	13	5.8
7.7 มากกว่า 160,000	7	3.1
รวม	226	100.0
8. สภาวะอารมณ์/บุคลิกภาพ		
โดยรวม		
8.1 ร่าเริง แจ่มใส	59	26.1
8.2หนักแน่น ใช้เหตุผล	51	22.6
8.3 ค่อนข้างโกรธง่าย	53	23.5
8.4 อารมณ์ไม่คงที่	59	26.1
8.5 เก็บกด เครียด	2	.9
เจ้าคิดเจ้าแค้น		
8.6 ฟุ้งซ่านวิตกกังวลสูง	2	.9
รวม	226	100.0

จากที่ตาราง 6.1 พบว่า ลักษณะทางประชากรของผู้เข้าอบรม มีดังนี้

1. อายุ ผู้เข้าอบรมมีตั้งแต่อายุน้อยกว่า 20 ถึง 60 ปี เป็นต้นไป ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.3 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.5

2. เพศ ส่วนใหญ่ผู้เข้าอบรมจะเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.7 ที่เหลือเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 24.3

3. ที่อยู่ปัจจุบัน ผู้เข้าอบรมมาจากทั่วทุกสารทิศทั้งในและต่างประเทศ ส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 57.5 ส่วนผู้เข้าอบรมที่มาจากต่างจังหวัดมักจะมาจากภาคกลางและรองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 19.5 และ 13.7 ตามลำดับ โดยมีผู้เข้าอบรมมาจากต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 1.3

4. สภาพสมรส ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 52.7 ที่เหลือยังเป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 46.9 และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ .4

5. วุฒิการศึกษา ผู้เข้าอบรมส่วนมากมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมาคือ ผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 19.0 ทั้งนี้ยังมีผู้เข้าอบรมที่ไม่ได้ศึกษาในระดับใดเลย คิดเป็นร้อยละ 1.3

6. อาชีพ ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 27.4 นอกนั้นมีการกระจายอยู่ในทุกกลุ่มอาชีพ มีผู้ตกงานและนักบวช คิดเป็นร้อยละเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม คือ .9 และ น้อยที่สุด คือ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ .4

7. รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่ผู้เข้าอบรมจะมีรายได้อยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 24.3 รองลงมาคือ รายได้อยู่ในช่วง 20,001-40,000 บาท ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 23.0 สำหรับผู้มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.9 ส่วนผู้มีรายได้มากกว่า 160,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.1

8. สภาวะอารมณ์/บุคลิกภาพโดยรวม ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีสภาวะอารมณ์/บุคลิกภาพโดยรวมในสัดส่วนที่เท่ากันทั้งแบบร่าเริง แจ่มใส และแบบอารมณ์ไม่คงที่ คิดเป็นร้อยละ 26.1 ซึ่งส่วนน้อยจะเป็นผู้ที่มีสภาวะอารมณ์แบบเก็บกด เกรียด เจ้าคิดเจ้าแค้น และฟุ้งซ่าน วิตกกังวลสูง ในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ .9

ตารางที่ 6.2 แสดงจำนวนและร้อยละของความสนใจในการแสวงหาข่าวสารทางธรรมะของผู้เข้าอบรม

กิจกรรมในการแสวงหาข่าวสารทางธรรมะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมะจากสื่อมวลชน		
1.1 ทุกวัน	26	11.5
1.2 เกือบทุกวัน	1	.4
1.3 อย่างน้อย 1 ครั้ง / สัปดาห์	27	11.9
1.4 อย่างน้อย 1 ครั้ง / เดือน	5	2.2
1.5 ไม่แน่นอน	<u>135</u>	<u>59.7</u>
1.6 ไม่เคยเลย	32	14.2
รวม	226	100.0
2. ติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมะ โดยเดินทาง		
<u>ไปที่วัดหรือสถานปฏิบัติธรรม</u>		
2.1 ทุกวัน	4	1.8
2.2 อย่างน้อย 1 ครั้ง / สัปดาห์	12	5.3
2.3 อย่างน้อย 1 ครั้ง / เดือน	23	10.2
2.4 อย่างน้อย 1 ครั้ง / ปี	3	1.3
2.5 ไม่แน่นอน	<u>134</u>	<u>59.3</u>
2.6 ไม่เคยเลย	50	22.1
รวม	226	100.0

จากที่ตารางที่ 6.2 พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนมากมีความสนใจในการแสวงหาข่าวสารทางธรรมะ โดยการติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมะจากสื่อมวลชนด้วยความถี่ที่ไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 59.7 รองลงมาคือ ไม่เคยติดตามเลย คิดเป็นร้อยละ 14.2 สำหรับผู้เข้าอบรมที่ติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมะโดยเดินทางไปที่วัดหรือสถานปฏิบัติธรรมส่วนมากจะเป็นแบบความถี่ไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 59.3 รองลงมาคือ ไม่เคยไปเลย คิดเป็นร้อยละ 22.1

ตารางที่ 6.3 แสดงจำนวนและร้อยละของความสนใจในการเข้าฝึกธรรมปฏิบัติของผู้เข้าอบรม
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การเข้าฝึกอบรม	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคย	72	31.9
2. เคย (ยอดรวม)	154	68.1
- เคยได้รับการอบรมจากพระสงฆ์	(84)	(37.1)
- เคยได้รับการอบรมจากฆราวาส	(70)	(31.0)
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.3 พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนมากมีความสนใจในการเข้าฝึกธรรมปฏิบัติ โดยตอบว่าเคยได้รับการอบรมธรรมปฏิบัติจากพระสงฆ์และฆราวาส คิดเป็นร้อยละ 37.1 และ 31.0 ตามลำดับ รวมเป็นร้อยละ 68.1 ส่วนผู้ที่ไม่เคยเข้าฝึกจากที่ใดมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 31.9

ตารางที่ 6.4 แสดงจำนวนและร้อยละของการเคยเข้าอบรมในหลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญา
และสันติสุขมาก่อน

การเข้าฝึกอบรม	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคย	158	69.9
2. เคย 1 ครั้ง	36	15.9
3. เคย 2 ครั้ง	15	6.6
4. เคย 3 ครั้ง	5	2.2
5. เคยมากกว่า 3 ครั้ง	12	5.3
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.4 พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนมากไม่เคยเข้าอบรมในหลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญาและสันติสุข คิดเป็นร้อยละ 69.9 รองลงมาคือ เคยเข้าอบรมมาแล้ว 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.9

ตารางที่ 6.5 แสดงจำนวนและร้อยละของที่มาของการรู้จักหลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญา และสันติสุขของผู้เข้าอบรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

รู้จักมาจาก	จำนวน	ร้อยละ
1. การบอกเล่าของผู้ที่เคยเข้าปฏิบัติ	176	77.9
2. การติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมะ ของคุณแม่คร.ศิริ	16	7.1
3. การติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมะ ของวิทยากร	31	13.7
4. การแนะนำของภิกษุ/สามเณร	4	1.8
5. ที่ทำงานเผยแพร่/สนับสนุนให้เข้าอบรม	24	10.6
6. การติดตามข่าวสารซึ่งเผยแพร่ทางสื่อมวลชน	13	5.8
7. คำบอกเล่าของญาติพี่น้อง/บุคคลรอบข้าง	14	6.2

จากตารางที่ 6.5 พบว่า ที่มาของการรู้จักหลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญาและสันติสุขของผู้เข้าอบรมส่วนมาก คือ จากการบอกเล่าของผู้ที่เคยเข้าปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 77.9 รองลงมา คือ จากการติดตามข่าวสาร/การบรรยายธรรมะของวิทยากร คิดเป็นร้อยละ 13.7

ตารางที่ 6.6 แสดงจำนวนและร้อยละของเหตุจูงใจสำคัญซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมตัดสินใจเข้าอบรม
 ธรรมะในครั้งนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ตัดสินใจเข้าอบรมเพราะ	จำนวน	ร้อยละ
1. อยากศึกษาธรรมะเพิ่มเติม	84	37.2
2. อยากทดลอง/พิสูจน์ธรรมะ	63	27.9
3. อยากทำจิตใจให้สงบ	157	69.5
4. อยากเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง	95	42.0
5. อยากหายจากโรคภัยไข้เจ็บ	35	15.5
6. อยากได้บุญกุศล	91	40.3
7. ถูกบังคับ/ขอร้องให้มา	23	10.2
8. อุทิศส่วนกุศลให้กับผู้มีพระคุณ หรือญาติผู้ล่วงลับ	5	2.2
9. บ่นบานขอให้สมหวังในสิ่งที่หวัง	3	1.3
10. ที่ทำงานส่งเข้าอบรม	5	2.2
11. มีความศรัทธาในตัวคุณแม่คร.ศิริ	1	.4
12. อยากให้ชีวิตมีความสุขความเจริญยิ่งขึ้น	3	1.3
13. มุ่งหวังเข้าสู่กระแสพระนิพพาน	2	.9

จากตารางที่ 6.6 พบว่า เหตุจูงใจสำคัญซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมส่วนมากตัดสินใจเข้า
 อบรมธรรมะในครั้งนี้ คือ อยากทำจิตใจให้สงบ คิดเป็นร้อยละ 69.5 รองลงมา คือ อยากเปลี่ยน
 พฤติกรรมตนเอง และอยากได้บุญกุศล คิดเป็นร้อยละ 42.0 และ 40.3 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อผู้ส่งสาร

ตารางที่ 6.7 แสดงจำนวนและร้อยละของความศรัทธาและเชื่อถือคุณแม่คร.ศิริ ก่อนเข้าอบรม

ความศรัทธาและเชื่อถือ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มี	120	53.1
2. มี	106	46.9
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.7 พบว่า ก่อนเข้าอบรมในหลักสูตรผู้เข้าอบรมส่วนมากไม่มีความศรัทธา
 และเชื่อถือคุณแม่คร.ศิริ มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 53.1 ที่เหลือเป็นผู้มีความศรัทธาและเชื่อถือท่าน
 มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 46.9

ตารางที่ 6.8 เปรียบเทียบจุดเด่นของคุณแม่คร.สิริซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความศรัทธาและเชื่อถือ ก่อนและหลังเข้าอบรม (ตอบเฉพาะผู้ที่มีความศรัทธาและเชื่อถือ)

เรียงอันดับจุดเด่น	ผลต่าง					
	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		หลัง-ก่อนเข้าอบรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เค่นอันดับที่ 1						
1.1 ใจดี มีเมตตา	37	16.4	67	29.6	30	13.2
1.2 สงบ เยือกเย็น	7	3.1	10	4.4	3	1.3
1.3 ชำนาญในการเผยแผ่ธรรมะ	22	9.7	42	18.6	20	8.9
1.4 มีความรู้แตกฉานในทางธรรม	19	8.4	59	26.1	40	17.7
1.5 มีเชี่ยวชาญในการโต้ตอบ/สนทนาธรรม	3	1.3	6	2.7	3	1.4
1.6 นิ่งเฉย/วางใจเป็นกลางต่อผู้ที่สอนแล้ว แต่ไม่รู้คุณค่าของการปฏิบัติธรรม	0	0	1	.4	1	.4
รวม	88	38.9	185	81.8	97	42.9
2. เค่นอันดับที่ 2						
2.1 ใจดี มีเมตตา	17	7.5	31	13.7	14	6.2
2.2 สงบ เยือกเย็น	13	5.8	34	15.0	21	9.2
2.3 ชำนาญในการเผยแผ่ธรรมะ	18	8.0	45	19.9	27	11.9
2.4 มีความรู้แตกฉานในทางธรรม	15	6.6	43	19.0	28	12.4
2.5 มีเชี่ยวชาญในการโต้ตอบ/สนทนาธรรม	11	4.9	14	6.2	3	1.3
2.6 นิ่งเฉย/วางใจเป็นกลางต่อผู้ที่สอนแล้ว แต่ไม่รู้คุณค่าของการปฏิบัติธรรม	2	.9	5	2.2	3	1.3
รวม	76	33.7	172	76.0	96	42.3
3. เค่นอันดับที่ 3						
3.1 ใจดี มีเมตตา	17	7.5	40	17.7	23	10.2
3.2 สงบ เยือกเย็น	16	7.1	40	17.7	24	10.6
3.3 ชำนาญในการเผยแผ่ธรรมะ	13	5.8	23	10.2	10	4.4
3.4 มีความรู้แตกฉานในทางธรรม	15	6.6	30	13.3	15	6.7
3.5 มีเชี่ยวชาญในการโต้ตอบ/สนทนาธรรม	12	5.3	28	12.4	16	7.1
3.6 นิ่งเฉย/วางใจเป็นกลางต่อผู้ที่สอนแล้ว แต่ไม่รู้คุณค่าของการปฏิบัติธรรม	3	1.3	9	4.0	6	2.7
รวม	76	33.6	170	75.3	94	41.7

จากตารางที่ 6.8 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบจุดเด่น 3 อันดับแรกของคุณแม่คร.ศิริ ซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความศรัทธาและเชื่อถือก่อนและหลังเข้าอบรม เป็นจุดเด่นซึ่งเรียงอันดับตามเดิม แต่หลังเข้าอบรมมีจำนวนเพิ่มขึ้น อย่างชัดเจนขึ้น โดยมีจุดเด่นอันดับที่ 1 คือใจดี มีเมตตา ก่อนและหลังเข้าอบรม คิดเป็นร้อยละ 16.4 และ 29.6 ตามลำดับเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.2 จุดเด่นอันดับที่ 2 คือชำนาญในการเผยแพร่ธรรมะ ก่อนและหลังเข้าอบรม คิดเป็นร้อยละ 8.0 และ 19.9 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.9 จุดเด่นอันดับที่ 3 คือ สงบเยือกเย็น ก่อนและหลังเข้าอบรม คิดเป็นร้อยละ 7.1 และ 17.7 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.6

ตารางที่ 6.9 แสดงจำนวนและร้อยละของความศรัทธาและเชื่อถือคุณแม่ คร. สิริช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรม

ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. มากที่สุด	81	35.8
2. มาก	78	34.5
3. ปานกลาง	54	23.9
4. น้อย	9	4.0
5. น้อยที่สุด	3	1.3
6. ไม่ตอบ	1	.4
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.9 พบว่า ความศรัทธาและเชื่อถือคุณแม่ คร. สิริช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงมาคือ มาก คิดเป็นร้อยละ 34.5

ตารางที่ 6.10 เปรียบเทียบความศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากก่อนและหลังการอบรม
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ความศรัทธาและเชื่อถือวิทยากร	ผลต่าง					
	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		หลัง-ก่อนเข้าอบรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มี	187	82.7	38	16.8	-149	165.9
2. มี ท่านเป็นวิทยากรที่สอนธรรมะและ พักอยู่ในศูนย์วิปัสสนา ฯ ตลอดหลักสูตร	31	13.7	174	77.0	143	63.3
3. มี ท่านเป็นวิทยากรบรรยายธรรมะ	33	14.6	168	74.3	135	59.7
4. มี ท่านเป็นวิทยากรที่ช่วย สอบอารมณ์ผู้เข้าอบรม	33	14.6	179	79.2	146	64.6

จากตารางที่ 6.10 เมื่อเปรียบเทียบความศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากก่อนและหลังเข้าอบรม พบว่า ก่อนเข้าอบรมผู้เข้าอบรมส่วนมาก ร้อยละ 82.7 ไม่มีศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากมาก่อน แต่หลังจากเข้าอบรมแล้วมีผู้เข้าอบรมที่ยังไม่มีศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากเหลืออยู่ร้อยละ 16.8 ลดลงร้อยละ 65.9 และเมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มผู้เข้าอบรมซึ่งมีศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากตั้งแต่ก่อนเข้าอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีศรัทธาเชื่อถือวิทยากรที่สอนธรรมะและพักอยู่ในศูนย์วิปัสสนา ฯ ตลอดหลักสูตร ก่อนและหลังเข้าอบรมคิดเป็นร้อยละ 13.7 และ 77.0 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 63.3 มีศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรบรรยายธรรมะ ก่อนและหลังเข้าอบรมคิดเป็นร้อยละ 14.6 และ 74.3 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 59.7 มีศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรที่ช่วยสอบอารมณ์ผู้เข้าอบรม ก่อนและหลังเข้าอบรม คิดเป็นร้อยละ 14.6 และ 79.2 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 64.6

ตารางที่ 6.11 เปรียบเทียบจุดเด่นของวิทยากรส่วนมากซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความศรัทธาและเชื่อถือก่อนและหลังเข้าอบรม(โดยเฉพาะผู้ที่มีความศรัทธาและเชื่อถือ)

เรียงอันดับจุดเด่น	ผลต่าง					
	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		หลัง-ก่อนเข้าอบรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เค้นอันดับที่ 1						
1.1 ใจดี มีเมตตา	9	4.0	37	16.4	28	12.4
1.2 สงบ เขือกเย็น	5	2.2	18	8.0	13	5.8
1.3 ชำนาญในการเผยแพร่ธรรมะ	1	.4	25	11.1	24	10.7
1.4 มีความรู้แตกฉานในทางธรรม	<u>14</u>	<u>6.2</u>	<u>50</u>	<u>22.1</u>	<u>36</u>	<u>15.9</u>
1.5 มีเชี่ยวชาญในการโต้ตอบ/สนทนาธรรม	5	2.2	18	8.0	13	5.8
1.6 นิ่งเฉย/วางใจเป็นกลางต่อผู้ที่สอนแล้วแต่ไม่รู้คุณค่าของการปฏิบัติธรรม	0	0	4	1.8	4	1.8
รวม	21	15.0	152	67.4	131	52.4
2. เค้นอันดับที่ 2						
2.1 ใจดี มีเมตตา	7	3.1	21	9.3	14	6.2
2.2 สงบ เขือกเย็น	3	1.3	31	13.7	28	12.4
2.3 ชำนาญในการเผยแพร่ธรรมะ	<u>10</u>	<u>4.4</u>	<u>40</u>	<u>17.7</u>	<u>30</u>	<u>13.3</u>
2.4 มีความรู้แตกฉานในทางธรรม	6	2.7	25	11.1	19	8.4
2.5 มีเชี่ยวชาญในการโต้ตอบ/สนทนาธรรม	5	2.2	23	10.2	18	8.0
2.6 นิ่งเฉย/วางใจเป็นกลางต่อผู้ที่สอนแล้วแต่ไม่รู้คุณค่าของการปฏิบัติธรรม	1	.4	4	1.8	3	1.4
รวม	32	14.1	144	63.8	112	49.7
3. เค้นอันดับที่ 3						
3.1 ใจดี มีเมตตา	7	3.1	26	11.5	19	8.4
3.2 สงบ เขือกเย็น	2	.9	20	8.8	18	7.9
3.3 ชำนาญในการเผยแพร่ธรรมะ	5	2.2	23	10.2	18	8.0
3.4 มีความรู้แตกฉานในทางธรรม	5	2.2	23	10.2	18	8.0
3.5 มีเชี่ยวชาญในการโต้ตอบ/สนทนาธรรม	<u>12</u>	<u>5.3</u>	<u>42</u>	<u>18.6</u>	<u>30</u>	<u>13.3</u>
3.6 นิ่งเฉย/วางใจเป็นกลางต่อผู้ที่สอนแล้วแต่ไม่รู้คุณค่าของการปฏิบัติธรรม	1	.4	9	4.0	8	3.6
รวม	32	14.1	143	63.3	111	49.2

จากตารางที่ 6.11 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบจุดเด่น 3 อันดับแรกของวิทยากรส่วนมาก ซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความศรัทธาและเชื่อถือก่อนและหลังเข้าอบรม เป็นจุดเด่นซึ่งเรียงอันดับตามเดิม แต่หลังการอบรมจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนขึ้น โดยมีจุดเด่นอันดับที่ 1 คือ มีความรู้แตกฉานในทางธรรม ก่อนและหลังเข้าอบรม คิดเป็นร้อยละ 6.2 และ 22.1 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.9 จุดเด่นอันดับที่ 2 คือ ชำนาญในการเผยแผ่ธรรมะ ก่อนและหลังเข้าอบรม คิดเป็นร้อยละ 4.4 และ 17.7 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.3 จุดเด่นอันดับที่ 3 คือ มีเขาวาน์ปัญญาในการตอบโต้/สนทนาธรรม ก่อนและหลังเข้าอบรม คิดเป็นร้อยละ 5.3 และ 18.6 ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.3

ตารางที่ 6.12 แสดงจำนวนและร้อยละของความศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากของหลักสูตรช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรม

ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. มากที่สุด	67	29.6
2. มาก	105	46.5
3. ปานกลาง	49	21.7
4. น้อย	4	1.8
5. น้อยที่สุด	1	.4
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.12 พบว่า ความศรัทธาและเชื่อถือวิทยากรส่วนมากช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ได้มาก คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมาคือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.6

ตารางที่ 6.13 แสดงจำนวนและร้อยละของความเพียงพอต่อจำนวนวิทยากรซึ่งมาช่วยอบรม และดูแลการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรมในครั้งนี้

จำนวนวิทยากร	จำนวน	ร้อยละ
1. น้อยเกินไป ควรมี 15-20 ท่าน	20	8.8
2. น้อยเกินไป ควรมี 21-25 ท่าน	1	.4
3. น้อยเกินไป ควรมี 26-30 ท่าน	6	2.7
4. น้อยเกินไป ควรมีมากกว่า 30 ท่าน	4	1.8
5. น้อยเกินไป ไม่ระบุจำนวนที่เหมาะสม	10	4.4
6. พอดี (ประมาณ 10 ท่าน ได้สอนธรรมะ และพักอยู่ในศูนย์วิปัสสนาฯ ตลอดหลักสูตร)	185	81.9
7. มากเกินไป	0	0
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.13 พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนมากเห็นว่า จำนวนวิทยากรซึ่งมาช่วยอบรม และดูแลการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรมในครั้งนี้มีเพียงพอ/อยู่ในระดับพอดี คิดเป็นร้อยละ 81.9 ลำดับถัดมาซึ่งทิ้งห่างมากเห็นว่า จำนวนวิทยากรยังมีน้อยเกินไป ควรมี 15-20 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 8.8

ตารางที่ 6.14 แสดงจำนวนและร้อยละของความพึงพอใจต่อการได้รับความสะดวกหรือคำแนะนำ
ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบจากบุคลากร/คณะทำงานของสถานที่จัดอบรม

ได้รับความสะดวกหรือคำแนะนำ	จำนวน	ร้อยละ
1. น้อยเกินไป ไม่ระบุเหตุผล	4	1.8
2. น้อยเกินไป ควรห้ามผู้เข้าอบรมไม่ให้พูดคุยกัน	1	.4
3. น้อยเกินไป ควรห้ามผู้เข้าอบรมเดิน เข้าออกห้องกรรมฐานบ่อย ๆ ในขณะที่ฝึกปฏิบัติ	1	.4
4. น้อยเกินไป ควรสอนเพิ่มเติมในเรื่องการกำหนด อิริยาบถให้ละเอียดขึ้น	2	.9
5. พอดี	217	96.0
6. มากเกินไป ไม่ควรย้ำถึงกฎระเบียบบ่อยครั้ง	1	.4
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.14 พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนมากเห็นว่าบุคลากร/คณะทำงานของสถานที่จัดอบรมแห่งนี้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามกฎระเบียบแก่ผู้เข้าอบรมได้อย่างพอดี คิดเป็นร้อยละ 96.0 ลำดับถัดมาทั้งห่างมาก เห็นว่า ยังน้อยเกินไป แต่ไม่ระบุเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 1.8

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อสาร

ตารางที่ 6.15 แสดงจำนวนร้อยละและระดับความใส่ใจ/เข้าใจธรรมะของผู้เข้าอบรม

รายการ	ระดับความใส่ใจ/เข้าใจธรรมะ					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ใส่ใจธรรมะที่คุณแม่คร. สิริ บรรยาย	27.4 (62)	54.0 (122)	16.8 (38)	.9 (2)	.9 (2)	4.06	.75	มาก
2. ใส่ใจธรรมะ ที่วิทยากรส่วนมากบรรยาย	21.2 (48)	60.2 (136)	17.3 (39)	1.3 (3)	0 (0)	4.01	.66	มาก
3. เข้าใจธรรมะที่คุณแม่คร. สิริบรรยาย	16.8 (38)	50.0 (113)	32.3 (73)	.9 (2)	0 (0)	3.83	.71	มาก
4. เข้าใจธรรมะที่วิทยากรส่วนมากบรรยาย	9.3 (21)	55.8 (126)	32.3 (73)	2.7 (6)	0 (0)	3.72	.67	มาก
N= 226								

จากตารางที่ 6.15 พบว่า ผู้เข้าอบรมใส่ใจและเข้าใจธรรมะที่คุณแม่คร. สิริบรรยาย มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้งคู่เช่นกัน คือเท่ากับ 4.06 และ 3.83 ตามลำดับ และยังใส่ใจและเข้าใจธรรมะที่วิทยากรส่วนมากบรรยายมีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้งคู่เช่นกัน เท่ากับ 4.01 และ 3.72 ตามลำดับ

ตารางที่ 6.16 แสดงจำนวนร้อยละและระดับความถี่ของการนำเสนอเนื้อหาธรรมะ

เนื้อหาธรรมะที่นำเสนอ	ระดับความถี่					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. สอนสิ่งที่มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	32.7 (74)	54.9 (124)	11.5 (26)	.9 (2)	0 (0)	4.19	.66	มาก
2. สอนโดยการสนับสนุนให้ทำความดีละเว้น ความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์	55.3 (125)	42.5 (96)	1.8 (4)	.4 (1)	0 (0)	4.53	.56	มากที่สุด
3. สอนโดยการเล่าถึงกฎแห่งกรรมทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว	51.3 (116)	42.0 (95)	6.2 (14)	.4 (1)	0 (0)	4.44	.63	มาก
N = 226								

จากตารางที่ 6.16 พบว่า ผู้เข้าอบรมเห็นว่ากรอบธรรมครั้งนี้มีการนำเสนอเนื้อหาธรรมะซึ่งสอนสิ่งที่มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมีระดับค่าเฉลี่ยความถี่มาก เท่ากับ 4.19 สอนโดยการสนับสนุนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีระดับค่าเฉลี่ยความถี่มากที่สุด เท่ากับ 4.53 และสอนโดยการเล่าถึงกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีระดับค่าเฉลี่ยความถี่มาก เท่ากับ 4.44

ตารางที่ 6.17 แสดงจำนวนร้อยละและระดับความน่าสนใจของเทคนิควิธีการสอนธรรมะ

เทคนิควิธีการสอนธรรมะของ	ระดับความน่าสนใจ					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. คุณแม่ ดร. สิริ	34.1	54.0	11.5	.4	0	4.22	.65	มาก
	(77)	(122)	(26)	(1)	(0)			
2. วิทยากรส่วนมาก	25.2	64.2	10.6	0	0	4.15	.58	มาก
	(57)	(145)	(24)	(0)	(0)			
N = 226								

จากตารางที่ 6.17 พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความเห็นว่า เทคนิควิธีการสอนธรรมะของคุณแม่ดร.สิริมีค่าเฉลี่ยความน่าสนใจอยู่ในระดับที่มากที่สุด เท่ากับ 4.22 ส่วนเทคนิควิธีการสอนธรรมะของวิทยากรส่วนมาก มีค่าเฉลี่ยความน่าสนใจอยู่ในระดับที่มากที่สุดเช่นกัน คือเท่ากับ 4.15

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นที่มีต่อสื่อ

ตารางที่ 6.18 แสดงจำนวนและร้อยละตามลำดับความสนใจในการติดตามสื่อของผู้เข้าอบรม

การติดตามสื่อ	ลำดับความสนใจ					ไม่ตอบ
	ที่ 1	ที่ 2	ที่ 3	ที่ 4	ที่ 5	
1. เทปเสียง	21.2 (48)	37.6 (85)	19.9 (45)	2.7 (6)	8.4 (19)	10.2 (23)
2. วีดีโอ	19.9 (45)	24.8 (56)	26.5 (60)	4.4 (10)	9.7 (22)	14.6 (33)
3. สไลด์มัลติวิชั่น	24.3 (55)	15.0 (34)	20.8 (47)	17.3 (39)	7.5 (17)	15.0 (34)
4. การฉายแผ่นใส	17.3 (39)	7.1 (16)	12.4 (28)	31.0 (70)	18.1 (41)	14.2 (32)
5. หนังสือสวดมนต์และหนังสือ โครงสร้างพระสังฆกรรม ฯ	3.5 (8)	4.0 (9)	8.0 (18)	31.0 (70)	41.2 (93)	12.4 (28)
N = 226						

จากตารางที่ 6.18 พบว่า ผู้เข้าอบรมได้จัดลำดับความสนใจในการติดตามสื่อ โดยมีสื่อซึ่งได้รับความสนใจเป็นลำดับที่ 1 คือ สไลด์มัลติวิชั่น คิดเป็นร้อยละ 24.3 ลำดับที่ 2 คือ เทปเสียง คิดเป็นร้อยละ 37.6 ลำดับที่ 3 คือ วีดีโอ เทปวิทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 26.5 ลำดับที่ 4 คือ การฉายแผ่นใส คิดเป็นร้อยละ 31.0 ที่เหลือลำดับที่ 5 คือ หนังสือสวดมนต์และหนังสือโครงสร้างของพระสังฆกรรม ฯ คิดเป็นร้อยละ 41.2

ตารางที่ 6.19 แสดงจำนวนและร้อยละตามลำดับสื่อซึ่งช่วยให้ผู้เข้าอบรมสามารถเข้าใจเนื้อหาธรรมะ

สื่อ	ลำดับสื่อซึ่งช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาธรรมะ				
	ที่ 1	ที่ 2	ที่ 3	ที่ 4	ไม่ตอบ
1. เทปเสียง	19.9 (45)	45.1 (102)	4.9 (11)	19.5 (44)	10.6 (24)
2. วีดีโอ	34.5 (78)	21.2 (48)	15.5 (35)	14.2 (32)	14.6 (33)
3. การฉายแผ่นใส	25.2 (57)	16.4 (37)	26.1 (59)	17.3 (39)	15.0 (34)
4. หนังสือสวดมนต์และหนังสือ โครงสร้างพระสังฆกรรม ฯ	7.5 (17)	4.0 (9)	38.9 (88)	36.3 (82)	13.3 (30)
N = 226					

จากตารางที่ 6.19 พบว่า ผู้เข้าอบรมได้จัดลำดับสื่อซึ่งช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาธรรมะได้มากเป็นลำดับที่ 1 คือ วีดีโอ คิดเป็นร้อยละ 34.5 ลำดับที่ 2 คือ เทปเสียง คิดเป็นร้อยละ 45.1 ลำดับที่ 3 คือ หนังสือสวดมนต์และโครงสร้างหนังสือของพระสังฆกรรม ฯ คิดเป็นร้อยละ 38.9 ที่เหลือลำดับที่ 4 คือ การฉายแผ่นใส คิดเป็นร้อยละ 17.3

ตารางที่ 6.20 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการฉายสไลด์มัลติวิชั่นเกี่ยวกับประวัติและเกียรติคุณของคุณแม่ดร.ศิริ ก่อนเริ่มการอบรม

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. เห็นด้วย ไม่ระบุเหตุผล	55	24.3
2. เห็นด้วย เพราะทำให้ทราบประวัติและผลงาน	100	44.2
3. เห็นด้วย เพราะทำให้เกิดความเชื่อถือ/ศรัทธามากขึ้น	46	20.4
4. เห็นด้วย เพราะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและเข้าใจเรื่อง การอบรมมากขึ้น	16	7.1
5. เห็นด้วย เพราะเป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญตนให้ประโยชน์ต่อสังคม	3	1.3
6. เฉย ๆ มีหรือไม่มีก็ได้	1	.4
7. ไม่เห็นด้วย เพราะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย/ดูแล้วไม่ค่อยเข้าใจ	2	.9
8. ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการยึดติดกับตัวบุคคลมากเกินไป	2	.9
9. ไม่เห็นด้วย ไม่ระบุเหตุผล	1	.4
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.20 พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการฉายสไลด์มัลติวิชั่นเกี่ยวกับประวัติและเกียรติคุณของคุณแม่ดร.ศิริ ก่อนเริ่มการอบรม เพราะทำให้ทราบประวัติและผลงาน คิดเป็นร้อยละ 44.2 รองลงมาก็เห็นด้วย แต่ไม่ระบุเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 24.3

ตารางที่ 6.21 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นที่มีต่อการฉายสไลด์มัลติวิชั่นเกี่ยวกับ
ประวัติและการดำเนินงานของยูวพุทธิกสมาคม ฯ ก่อนเริ่มการอบรม

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. เห็นด้วย ไม่ระบุเหตุผล	59	26.1
2. เห็นด้วย เพราะทำให้ทราบประวัติและผลงาน	114	50.4
3. เห็นด้วย เพราะทำให้เกิดความเชื่อถือ/ศรัทธาต่อสถานที่นี้	14	6.2
4. เห็นด้วย เพราะทำให้เข้าใจจุดประสงค์และการทำงานของยูวพุทธิก ฯ	26	11.5
5. เห็นด้วย แต่ดูแล้วไม่ค่อยเข้าใจ (ไม่มีเสียงบรรยายภาพในบางตอน)	1	.4
6. เฉย ๆ มีหรือไม่มีก็ได้	1	.4
7. ไม่เห็นด้วย ไม่ระบุเหตุผล	2	.9
8. ไม่เห็นด้วย ควรฉายหลังการอบรมจะได้ศรัทธาและอยากช่วยเหลือมากขึ้น	7	3.1
9. ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการยึดติดกับสถาบันมากเกินไป	2	.9
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.21 พบว่า ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการฉายสไลด์มัลติวิชั่นเกี่ยวกับประวัติและการดำเนินงานของยูวพุทธิกสมาคม ฯ ก่อนเริ่มการอบรม เพราะทำให้ทราบประวัติและผลงาน คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมาก็เห็นด้วยเช่นกัน แต่ไม่ระบุเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 26.1

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง

ตารางที่ 6.22 แสดงจำนวนร้อยละและระดับความตั้งใจ/เพียรพยายามปฏิบัติธรรมในแต่ละวันที่เข้าอบรม

วันที่ เข้าอบรม	ระดับความตั้งใจ/เพียรพยายามปฏิบัติธรรม					$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	27.0 (61)	28.8 (65)	24.3 (55)	12.4 (28)	7.5 (17)	3.55	1.22	มาก
2.	12.4 (28)	35.8 (81)	30.5 (69)	16.8 (38)	4.4 (10)	3.35	1.04	ปานกลาง
3.	13.3 (30)	32.7 (74)	33.6 (76)	11.9 (27)	8.4 (19)	3.31	1.11	ปานกลาง
4.	17.3 (39)	40.7 (92)	33.2 (75)	6.6 (15)	2.2 (5)	3.64	.92	มาก
5.	17.7 (40)	45.6 (103)	31.0 (70)	4.9 (11)	.9 (2)	3.74	.84	มาก
6.	21.2 (48)	53.1 (120)	21.7 (49)	2.2 (5)	1.8 (4)	3.90	.82	มาก
7.	32.3 (73)	38.5 (87)	22.6 (51)	6.6 (15)	0 (0)	3.96	.90	มาก
N = 226								

จากตารางที่ 6. 22 พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความตั้งใจ/เพียรพยายามปฏิบัติธรรมในวันแรกของการอบรมที่ระดับค่าเฉลี่ยมาก เท่ากับ 3.55 ในวันที่ 2 และ 3 ค่าเฉลี่ยลดลงมาอยู่ในระดับปานกลางเท่ากับ 3.35 และ 3.31 ตามลำดับ ทั้งนี้วันที่ 4, 5, 6, 7 ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเพิ่มขึ้นทุกวัน คือ เท่ากับ 3.64 , 3.74 3.90 และ 3.96 ตามลำดับ

ตารางที่ 6.23 แสดงจำนวนร้อยละและระดับความสามารถในการปฏิบัติตามคำสอน / กฎระเบียบ

คำสอน /กฎระเบียบ	ระดับความสามารถในการปฏิบัติธรรม					$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การเดินจงกรม	20.4 (46)	51.3 (116)	27.0 (61)	1.3 (3)	0 (0)	3.91	.72	มาก
2. การนั่งสมาธิ	11.9 (27)	46.0 (104)	35.8 (81)	5.3 (12)	.9 (2)	3.63	.82	มาก
3. การกำหนดอิริยาบถ ใหญ่(ยืน เดิน นั่ง นอน)	4.4 (10)	14.6 (33)	51.3 (116)	23.5 (53)	6.2 (14)	2.88	.89	ปานกลาง
4. การกำหนดอิริยาบถ ย่อย/กำหนดอย่างละเอียด	7.5 (17)	18.1 (41)	52.7 (119)	15.5 (35)	6.2 (14)	3.05	.94	ปานกลาง
5. การฟังธรรมบรรยาย	21.7 (49)	36.7 (83)	38.9 (88)	1.8 (4)	.9 (2)	3.77	.84	มาก
6. การไหว้พระสวดมนต์	36.3 (82)	47.3 (107)	15.5 (35)	.4 (1)	.4 (1)	4.19	.74	มาก
7. การสอบอารมณ์ตาม กำหนดการ	16.4 (37)	24.3 (55)	45.1 (102)	8.4 (19)	5.8 (13)	3.37	1.04	ปานกลาง
8. การสอบอารมณ์นอก กำหนดการ	3.5 (8)	7.5 (17)	32.7 (74)	33.2 (75)	23.0 (52)	2.35	1.03	น้อย
N = 226								

จากตารางที่ 6.23 พบว่าผู้เข้าอบรมสามารถปฏิบัติตามคำสอน/กฎระเบียบในเรื่องเกี่ยวกับการเดินจงกรม การนั่งสมาธิ การฟังธรรมะบรรยาย และการไหว้พระสวดมนต์ ในระดับค่าเฉลี่ยมาก เท่ากับ 3.91, 3.63, 3.77 และ 4.19 ตามลำดับ กำหนดอิริยาบถใหญ่ ๆ การกำหนดอิริยาบถย่อยและการสอบอารมณ์ตามกำหนดการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.88, 3.05 และ 3.37 ตามลำดับ สำหรับการสอบอารมณ์นอกกำหนดการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 2.35

ตารางที่ 6.24 แสดงจำนวนร้อยละของการสอบอารมณ์ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรม

ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. มากที่สุด	25	11.1
2. มาก	<u>109</u>	<u>48.2</u>
3. ปานกลาง	69	30.5
4. น้อย	15	6.6
5. น้อยที่สุด	8	3.5
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.24 พบว่า สอบอารมณ์ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าอบรมได้มากที่สุดเป็นร้อยละ 48.2 รองลงมา คือปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.5

ตารางที่ 6.25 แสดงจำนวนและร้อยละของความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติธรรมครั้งนี้ของผู้เข้าอบรม

สามารถปรับตัวได้	จำนวน	ร้อยละ
1. มากที่สุด	27	11.9
2. มาก	<u>138</u>	<u>61.1</u>
3. ปานกลาง	57	25.2
4. น้อย	4	1.8
5. น้อยที่สุด	0	0
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.25 พบว่า ผู้เข้าอบรมสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติธรรมครั้งนี้ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมาคือปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.2

ตารางที่ 6.26 แสดงจำนวนและร้อยละของความพอใจในการปฏิบัติธรรมครั้งนี้ของผู้เข้าอบรม

พอใจในการปฏิบัติธรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. มากที่สุด	52	23.0
2. มาก	124	54.9
3. ปานกลาง	46	20.4
4. น้อย	3	1.3
5. น้อยที่สุด	1	.4
รวม	226	100.0

จากตารางที่ 6.26 พบว่า ผู้เข้าอบรมพอใจในการปฏิบัติธรรมครั้งนี้มาก คิดเป็นร้อยละ 54.9 รองลงมาคือ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.0

ตารางที่ 6.27 เปรียบเทียบจำนวนร้อยละและระดับค่าเฉลี่ยของเจตนาในการรักษาศีลหรืองดเว้นจากอบายมุขก่อนและหลังเข้าอบรม

ศีล /อบายมุข	การเข้า อบรม	ระดับของเจตนาในการรักษาศีลและงดเว้นจากอบายมุข					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การฆ่าสัตว์/ทรมาณสัตว์	ก่อน	63.3 (143)	20.4 (46)	12.8 (29)	1.8 (4)	1.8 (4)	4.42	.91	มาก
	หลัง	87.6 (198)	9.3 (21)	2.2 (5)	.4 (1)	.4 (1)	4.83	.51	มากที่สุด
2. การลักขโมย/ฉ้อโกง/เอา ของผู้อื่นมาเป็นของตน	ก่อน	81.9 (185)	14.2 (32)	4.0 (9)	0 (0)	0 (0)	4.78	.50	มากที่สุด
	หลัง	92.9 (210)	6.6 (15)	0 (0)	.4 (1)	0 (0)	4.92	.32	มากที่สุด
3. การล่วงละเมิดในภรรยา /สามีของผู้อื่น	ก่อน	87.2 (197)	8.8 (20)	2.2 (5)	1.3 (3)	.4 (1)	4.81	.58	มากที่สุด
	หลัง	93.8 (212)	4.4 (10)	1.3 (3)	0 (0)	.4 (1)	4.91	.40	มากที่สุด
4. การกล่าวคำเท็จให้ผู้อื่น เดือดร้อน	ก่อน	57.5 (130)	31.9 (72)	9.3 (21)	.9 (2)	.4 (1)	4.45	.74	มาก
	หลัง	86.3 (195)	13.7 (31)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.86	.34	มากที่สุด

คิด /อบายมุข	การเข้า อบรม	ระดับของเจตนาในการรักษาศีลและงดเว้นจากอบายมุข					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. การพูดขยงต่อเสียดให้ผู้อื่น เดือดร้อน	ก่อน	62.8 (142)	22.6 (51)	12.4 (28)	1.3 (3)	.9 (2)	4.45	.83	มาก
	หลัง	87.2 (197)	11.9 (27)	.9 (2)	0 (0)	0 (0)	4.86	.37	มากที่สุด
6. การพูดเพื่อเจ้าอุปถ ประโยชน์ให้ผู้อื่นเดือดร้อน	ก่อน	61.5 (139)	24.8 (56)	10.6 (24)	2.7 (6)	.4 (1)	4.44	.82	มาก
	หลัง	85.8 (194)	12.8 (29)	1.3 (3)	0 (0)	0 (0)	4.85	.40	มากที่สุด
7. การกล่าวคำหยาบคาย คำทอ ให้ผู้อื่นเดือดร้อน	ก่อน	62.4 (141)	23.5 (53)	10.6 (24)	2.7 (6)	.9 (2)	4.44	.85	มาก
	หลัง	86.7 (196)	12.4 (28)	.9 (2)	0 (0)	0 (0)	4.86	.37	มากที่สุด
8. การประกอบมิจฉาซึ่ง พระพุทธองค์ทรงห้ามไว้	ก่อน	85.0 (192)	6.6 (15)	4.0 (9)	3.1 (7)	1.3 (3)	4.71	.80	มากที่สุด
	หลัง	91.6 (207)	7.1 (16)	0 (0)	0 (0)	1.3 (3)	4.88	.52	มากที่สุด

ชื่อ /อบายมุข	การเข้า อบรม	ระดับของเจตนาในการรักษาศีล/งดเว้นจากอบายมุข					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
9. การดื่มสุรา/นำเมา ชนิดต่าง ๆ	ก่อน	65.0 (147)	15.0 (34)	14.6 (33)	3.1 (7)	2.2 (5)	4.38	.99	มาก
	หลัง	78.8 (178)	13.7 (31)	5.8 (13)	.9 (2)	.9 (2)	4.69	.70	มากที่สุด
10. การเสพสิ่งเสพติด เช่น									
10.1 บุหรี่	ก่อน	86.7 (196)	6.2 (14)	3.5 (8)	2.7 (6)	.9 (2)	4.75	.72	มากที่สุด
	หลัง	89.4 (202)	8.0 (18)	1.8 (4)	.4 (1)	.4 (1)	4.85	.49	มากที่สุด
10.2 ยาบ้า	ก่อน	96.5 (218)	1.8 (4)	.4 (1)	.4 (1)	.9 (2)	4.92	.46	มากที่สุด
	หลัง	95.6 (216)	4.0 (9)	0 (0)	0 (0)	.4 (1)	4.94	.33	มากที่สุด
10.3 กัญชา	ก่อน	96.5 (218)	2.2 (5)	0 (0)	.4 (1)	.9 (2)	4.93	.45	มากที่สุด
	หลัง	95.6 (216)	4.0 (9)	0 (0)	0 (0)	.4 (1)	4.94	.33	มากที่สุด
10.4 โทเคน	ก่อน	98.8 (223)	.8 (2)	.4 (1)	0 (0)	0 (0)	4.98	.17	มากที่สุด
	หลัง	99.6 (225)	.4 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	.35	มากที่สุด

ชื่อ /อธิบาย	การเข้า อบรม	ระดับของเจตนาในการรักษาชีวิต/งดเว้นจากอบายมุข					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
11. ความพอใจ/ติคอบายมุข เช่น									
11.1 เล่นการพนัน	ก่อน	81.0 (183)	11.5 (26)	5.3 (12)	1.8 (4)	.4 (1)	4.71	.69	มากที่สุด
	หลัง	82.7 (187)	12.8 (29)	3.5 (8)	.4 (1)	.4 (1)	4.77	.57	มากที่สุด
11.2 เทียวกลางคืน	ก่อน	73.0 (165)	12.8 (29)	10.2 (23)	3.5 (8)	.4 (1)	4.54	.85	มากที่สุด
	หลัง	75.7 (171)	16.4 (37)	6.2 (14)	.4 (1)	1.3 (3)	4.65	.74	มากที่สุด
11.3 เทียวดูการละเล่น เช่น หนัง ละคร คอนเสิร์ต ฯ	ก่อน	44.2 (100)	16.8 (38)	23.5 (53)	9.7 (22)	5.8 (13)	4.84	1.25	มากที่สุด
	หลัง	54.4 (123)	16.8 (38)	21.2 (48)	4.4 (10)	3.1 (7)			
12. ค่าเฉลี่ยรวมของระดับเจตนาในการ การรักษาชีวิตและงดเว้นจากอบายมุข ของผู้เข้าอบรม	ก่อน	-	-	-	-	-	4.66	.73	มากที่สุด
	หลัง	-	-	-	-	-	4.81	.49	มากที่สุด
N = 226									

จากตารางที่ 6.27 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของเจตนาในการรักษาстилและ
 งดเว้นอบายมุขของผู้เข้าอบรมทั้งก่อนและหลังเข้าอบรมในเรื่องเกี่ยวกับ

1. การฆ่าสัตว์/ทรมาณสัตว์ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 4.42 หลังเข้า
 อบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้นในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.83
2. การลักขโมย/ฉ้อ โกง/เอาของผู้อื่นมาเป็นของตน ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับ
 มากที่สุด เท่ากับ 4.78 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่อยู่ในระดับเดียวกัน เท่ากับ 4.92
3. การล่วงละเมิดในภรรยา/สามีของผู้อื่น ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด
 เท่ากับ 4.81 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่อยู่ในระดับเดียวกัน เท่ากับ 4.91
4. การกล่าวคำเท็จให้ผู้อื่นเดือดร้อน ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 4.45
 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.86
5. การพุดยุยงส่อเสียดให้ผู้อื่นเดือดร้อน ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ
 4.45 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.86
6. การพุดเพื่อเจ้าโปรยประโยชน์ให้ผู้อื่นเดือดร้อน ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับ
 มาก เท่ากับ 4.44 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.85
7. การกล่าวคำหยาบคายคำทอให้ผู้อื่นเดือดร้อน ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก
 เท่ากับ 4.44 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.86
8. การประกอบมิถาอาชีพซึ่งพระพุทธองค์ทรงห้ามไว้ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยใน
 ระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.71 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่อยู่ในระดับเดียวกัน เท่ากับ 4.88
9. การดื่มสุรา/น้ำเมาชนิดต่างๆ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 4.38 หลัง
 เข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.69
10. การเสพสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.75
 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและคงอยู่ในระดับเดิม เท่ากับ 4.85 ส่วน ยาบ้า กัญชา โคเคน ก่อน
 เข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.92 ,4.93 และ 4.98 ตามลำดับ หลังเข้าอบรมมีค่า
 เฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกชนิด แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด คือ เท่ากับ 4.94 ,4.94 และ 5.00 ตามลำดับ
11. ความพอใจ/ติคอบายมุข เช่น การเล่น การพนัน การเที่ยวกลางคืน การเที่ยวดูการ
 ละคร เช่น หนัง ละคร คอนเสิร์ตฯ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทุกชนิด เท่ากับ
 4.71 ,4.54 และ 4.84 ตามลำดับ หลังเข้าอบรม 2 ชนิดแรกมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและยังคงอยู่ในระดับเดิม
 ยกเว้นชนิดหลังมีค่าเฉลี่ยลดลง และอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.77, 4.65 และ 4.15 ตามลำดับ
12. ค่าเฉลี่ยรวมของระดับเจตนาในการรักษาстилและงดเว้นจากอบายมุขของผู้เข้าอบรม
 ก่อนและหลังเข้าอบรมในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.66 และ 4.81 ตามลำดับ

ตารางที่ 6.28 เปรียบเทียบจำนวนร้อยละและระดับของค่าเฉลี่ยธรรมะที่เกิดในจิตใจของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการอบรม

ประเด็นธรรม	การ เข้าอบรม	ระดับของธรรมะที่เกิดในจิตใจ					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. หากการปฏิบัติธรรมทำให้เกิดความ สุข สงบ ท่านจะชักชวนญาติ/มิตร/ คนรู้จักให้มาปฏิบัติ	ก่อน	11.5 (26)	15.0 (34)	35.4 (80)	19.0 (43)	19.0 (43)	2.81	1.24	ปานกลาง
	หลัง	49.1 (111)	35.4 (80)	11.9 (27)	2.7 (6)	.9 (2)			
2. ท่านอยากจะช่วยให้บุคคลอื่นได้ ดวงตาเห็นธรรม/เข้าอบรมธรรม	ก่อน	19.0 (43)	15.9 (36)	38.9 (88)	15.5 (35)	10.6 (24)	3.17	1.22	ปานกลาง
	หลัง	52.2 (118)	37.2 (84)	9.3 (21)	1.3 (3)	0 (0)			
3. หากญาติ/มิตร/คนรอบข้างได้รับ ความสุข สงบจากการปฏิบัติธรรม ท่านจะยินดีไปกับเขาด้วย	ก่อน	35.4 (80)	31.9 (72)	27.4 (62)	4.4 (10)	.9 (2)	3.96	.94	มาก
	หลัง	69.5 (157)	27.9 (63)	2.7 (6)	0 (0)	0 (0)			
4. หากญาติ/มิตร/คนรู้จักมีความทุกข์ใจ และมาปรึกษา ท่าน แต่เขามีอาจ คลายทุกข์ได้ ท่านจะเป็นทุกข์/กังวล ใจไปกับเขา	ก่อน	3.5 (8)	8.4 (19)	37.6 (85)	38.1 (86)	12.4 (28)	2.53	.94	ปานกลาง
	หลัง	17.3 (39)	24.8 (56)	39.8 (90)	11.5 (26)	6.6 (15)			

ประเด็นธรรม	การ เข้าอบรม	ระดับของธรรมะที่เกิดในจิตใจ					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. หากถูกผู้อื่นทำร้ายร่างกาย/คำวา เสียดสีทางวาจาจะสามารถวางเฉย โดยยอมให้อภัยแก่เขาผู้นั้น	ก่อน	4.9 (11)	13.3 (30)	36.3 (82)	26.5 (60)	19.0 (43)	2.58	1.09	ปานกลาง
	หลัง	21.2 (48)	40.3 (91)	26.1 (59)	8.0 (18)	4.4 (10)	3.66	1.04	มาก
6. หากประสบปัญหาในชีวิตคิดว่าการ ปฏิบัติธรรมจะช่วยให้มีสติ/พบทาง ออกใน การแก้ปัญหาได้	ก่อน	9.3 (21)	20.8 (47)	42.0 (95)	22.1 (50)	5.8 (13)	3.06	1.02	ปานกลาง
	หลัง	39.8 (90)	50.9 (115)	7.5 (17)	.4 (1)	1.3 (3)	4.27	.73	มาก
7. มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมทำดี ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว	ก่อน	27.9 (63)	41.2 (93)	27.0 (61)	2.7 (6)	1.3 (3)	3.92	.88	มาก
	หลัง	63.3 (143)	33.2 (75)	2.7 (6)	.9 (2)	0 (0)	4.59	.59	มากที่สุด
8. ค่าเฉลี่ยรวมของระดับธรรมะที่เกิด ในจิตใจของผู้เข้าอบรม	ก่อน	-	-	-	-	-	3.15	1.05	ปานกลาง
	หลัง	-	-	-	-	-	4.18	.79	มาก

N = 226

จากตารางที่ 6.28 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของธรรมชาติที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เข้าอบรมทั้งก่อนและหลังเข้าอบรม ในประเด็นเกี่ยวกับ

1. หากการปฏิบัติธรรมทำให้เกิดความสุขสงบ ผู้เข้าอบรมจะชักชวนญาติ/มิตร/คนรู้จักให้มาปฏิบัติ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.81 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.29
2. ผู้เข้าอบรมอยากจะช่วยให้บุคคลอื่นได้ดวงตาเห็นธรรม/เข้าอบรมธรรม ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.17 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้น ไปอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.40
3. หากญาติ/มิตร/คนรอบข้างได้รับความสุขสงบ จากการปฏิบัติธรรม ผู้เข้าอบรมจะยินดีไปกับเขาด้วย ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 3.96 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.67
4. หากญาติ/มิตร/คนรู้จักมีความทุกข์ใจและมาปรึกษาผู้เข้าอบรม แต่เขามีอาการคลายจากทุกข์ได้ ผู้เข้าอบรมจะเป็นทุกข์/กังวลใจไปกับเขา ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.53 หลังเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับเดิม เท่ากับ 3.35
5. หากถูกผู้อื่นทำร้ายร่างกาย/คำวาเสียดสีทางวาจา ผู้เข้าอบรมจะสามารถวางเฉยโดยยอมให้อภัยแก่เขาผู้นั้น ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.58 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.66
6. หากประสบปัญหาในชีวิต ผู้เข้าอบรมคิดว่า การปฏิบัติธรรมจะช่วยให้มีสติ พบทางออกในการแก้ปัญหาได้ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.06 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.27
7. ผู้เข้าอบรมมีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เท่ากับ 3.92 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.59
8. ค่าเฉลี่ยรวมของระดับธรรมชาติที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เข้าอบรม ก่อนเข้าอบรมอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.15 หลังเข้าอบรมเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.18

ตารางที่ 6.29 เปรียบเทียบจำนวนร้อยละและระดับค่าเฉลี่ยของความกตัญญูรู้คุณต่อคุณแม่หรือผู้มีพระคุณของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังเข้าอบรม

แสดงออกโดย	การเข้า อบรม	ระดับของความกตัญญูรู้คุณ						$\bar{x}$	SD	ความหมาย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ			
1. ช่วยทำงานแทน	ก่อน	16.4 (37)	21.7 (49)	38.5 (87)	10.2 (23)	4.9 (11)	8.4 (19)	3.38	1.07	ปานกลาง
	หลัง	39.8 (90)	31.4 (71)	14.2 (32)	4.0 (9)	2.2 (5)	8.4 (19)			
2. ให้เงินทองใช้จ่าย	ก่อน	18.1 (41)	18.6 (42)	33.6 (76)	11.9 (27)	9.3 (21)	8.4 (19)	3.27	1.21	ปานกลาง
	หลัง	38.5 (87)	31.0 (70)	15.9 (36)	3.5 (8)	2.7 (6)	8.4 (19)			
3. เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด	ก่อน	17.7 (40)	20.8 (47)	35.0 (79)	14.2 (32)	4.0 (9)	8.4 (19)	3.37	1.09	ปานกลาง
	หลัง	49.6 (112)	32.3 (73)	8.4 (19)	.9 (2)	.4 (1)	8.4 (19)			
4. จัดหาของฝาก/ของขวัญมาอบให้ในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิดวันขึ้นปีใหม่	ก่อน	22.6 (51)	21.7 (49)	26.5 (60)	15.0 (34)	5.8 (13)	8.4 (19)	3.44	1.20	ปานกลาง
	หลัง	45.6 (103)	28.8 (65)	15.0 (34)	1.8 (4)	.4 (1)	8.4 (19)			
5. ค่าเฉลี่ยรวมของระดับความระดับความกตัญญูรู้คุณต่อคุณแม่หรือผู้มีพระคุณ	ก่อน	-	-	-	-	-	-	3.37	1.14	ปานกลาง
	หลัง	-	-	-	-	-	-			

N = 226

จากตารางที่ 6.29 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่ หรือผู้มีพระคุณของผู้เข้าอบรมทั้งก่อนและหลังเข้าอบรม โดยพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยการช่วยทำงานแทน ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.38 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นไปอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.12 ส่วนการให้เงินทองใช้จ่าย เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และจัดหาของฝาก/ของขวัญ มามอบให้ในโอกาสพิเศษ ก่อนเข้าอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด เท่ากับ 3.27 , 3.37 และ 3.44 ตามลำดับ หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ระดับมาก เท่ากับ 4.08 , 4.42 และ 4.28 ตามลำดับ เมื่อสรุปค่าเฉลี่ยรวมของระดับความกตัญญูต่อพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณจะพบว่า ก่อนเข้าอบรมค่าเฉลี่ยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.37 หลังเข้าอบรมค่าเฉลี่ยรวมเพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.23 ทั้งนี้ผู้เข้าอบรมร้อยละ 8.4 ไม่ตอบคำถามในประเด็นดังกล่าวนี้ เนื่องจากพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณ ได้ถึงแก่กรรมแล้ว

ตารางที่ 6.30 แสดงจำนวนร้อยละและระดับของค่าเฉลี่ยความคิดว่าเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมจะนำกิจกรรมซึ่งได้จากการปฏิบัติในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมในชีวิตประจำวัน	ระดับของความถี่รับรู้คุณ						$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ			
1. การดำเนินชีวิตภายในครอบครัว	43.4 (98)	46.9 (106)	8.4 (19)	.4 (1)	.4 (1)	.4 (1)	4.33	.69	มาก
2. การทำงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ	40.3 (91)	46.9 (106)	10.2 (23)	.4 (1)	2.2 (5)	0 (0)	4.23	.82	มาก
3. การติดต่อพบปะกับบุคคลรอบข้าง	37.2 (84)	46.0 (104)	15.0 (34)	.4 (1)	1.3 (3)	0 (0)	4.17	.80	มาก
4. การให้คำแนะนำกับผู้ที่มาขอคำปรึกษา	35.0 (79)	45.1 (102)	17.7 (40)	1.3 (3)	.9 (2)	0 (0)	4.12	.80	มาก
N = 226									

จากตารางที่ 6.30 พบว่า เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมผู้เข้าอบรมจะนำกิจกรรมซึ่งได้จากการปฏิบัติในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตภายในครอบครัว ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.33 จะนำไปใช้ในการทำงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ การติดต่อพบปะกับบุคคลรอบข้าง และการให้คำแนะนำกับผู้มาขอคำปรึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมด เท่ากับ 4.23, 4.17 และ 4.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 6.31 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอบรม ซึ่งผู้เข้าอบรมบางท่านที่มีข้อเสนอแนะได้ระบุไว้

ข้อเสนอแนะระบุว่า	จำนวน	ร้อยละ
1. การสอนธรรมะของคุณแม่ ดร. สิริ		
1.1) เข้าใจง่าย เหมาะสมดีแล้ว	26	54.2
1.2) ดีมาก อยากให้มีมากกว่านี้/ตลอดไป	12	25.0
1.3) ควรเผยแพร่คำสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น	3	6.3
1.4) อยากให้เทพธรรมะของคุณแม่ ดร. สิริฟังชัดและเสียงใสกว่านี้	1	2.1
1.5) อยากให้ใช้สื่อที่ได้เห็นคุณแม่ ดร. สิริมากกว่านี้ เช่น วีดีโอฯ	4	8.3
1.6) อยากให้คุณแม่ ดร. สิริมาบรรยายด้วยตนเอง/อยากพบท่านจริงๆ	2	4.2
1.7) ไม่มีข้อเสนอแนะ	-	-
รวม	48	100.0
2. การสอนธรรมะของวิทยากรส่วนมาก		
2.1) เข้าใจง่าย เหมาะสมดีแล้ว	26	37.1
2.2) สอนเก่ง เพราะมีความเชี่ยวชาญในทางธรรม อุดทน และมีเมตตาธรรมสูง	18	25.7
2.3) ส่วนมากดี แต่อาจจะมีส่วนท่านมักใช้ศัพท์วิชาการ/พูดทับศัพท์ ภาษาคำต่างประเทศ ทำให้เข้าใจยาก	14	20.0
2.4) ควรฝึกเทคนิคการนำเสนอ/สอนธรรมะให้น่าสนใจมากขึ้นอีก	3	4.3
2.5) ธรรมะบางหัวข้อที่สำคัญและเข้าใจยากควรมีแผ่นใส/หนังสือ ประกอบ	1	1.4
2.6) การสอนยังไม่คงที่/บางครั้งยังตอบคำถามไม่ตรงประเด็น	3	4.3
2.7) ควรอธิบายรายละเอียดของธรรมะให้มากกว่านี้	2	2.9
2.8) พูดเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ หรือชาติภพมากเกินไป	3	4.3
รวม	70	100.0

ข้อเสนอแนะระบุว่า	จำนวน	ร้อยละ
3. เนื้อหาธรรมะที่สอน		
3.1) เข้าใจง่าย น่าสนใจ เหมาะสมดีแล้ว	31	43.7
3.2) ช่วยให้เข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาลึกซึ้งยิ่งขึ้น	10	14.1
3.3) ควรเพิ่มเนื้อหาธรรมะที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น	3	4.2
3.4) อยากให้มีการบรรยายธรรมมากกว่านี้	2	2.8
3.5) ควรเปลี่ยนแปลงหัวข้อการบรรยายบ้าง เพื่อคนที่มาอบรมหลายครั้งจะได้ไม่เบื่อ	3	4.2
3.6) ธรรมะบางเรื่องเข้าใจยาก เพราะบรรยายโดยมีภาษาบาลี หรือภาษาต่างประเทศมาก	15	21.1
3.7) เนื้อหาธรรมะค่อนข้างลึกซึ้ง ผู้ที่เข้าปฏิบัติครั้งแรกอาจจะไม่เข้าใจ	5	7.0
3.8) ควรยกตัวอย่างประกอบการบรรยายให้เห็นเป็นรูปธรรมให้มากกว่านี้	2	2.8
รวม	71	100.0
4. สื่อประกอบการสอน		
4.1) มีความทันสมัย เหมาะสมดีแล้ว	31	54.4
4.2) ควรมีสื่อประกอบการสอนมากกว่านี้	9	15.8
4.3) เทปเสียงเป็นสื่อที่ฟังยากควรปรับปรุงเป็นเทปวีดีโอ	3	5.3
4.4) คุณภาพของสื่อยังไม่ดีพอ เช่น เสียงไม่ชัดเจน	7	12.3
4.5) ไม่จำเป็นต้องใช้สื่อมากนัก อยากให้เน้นการปฏิบัติมากกว่า	3	5.3
4.6) สื่อประกอบการบรรยายเรื่อง “อรหันต์พลิกฝ่ามือ” น่าสนใจมาก	3	5.3
4.7) เสียงบรรยายวีดีโอประวัติพระธรรมธีรราชมหามุนีแสดงอารมณ์ความรู้สึกมากเกินไป	1	1.8
รวม	57	100.0

ข้อเสนอแนะระบุว่า	จำนวน	ร้อยละ
5. ผู้เข้าอบรม		
5.1) มีความหลากหลายมาก แต่ก็น่าพอใจ	10	13.2
5.2) มีความตั้งใจฝึกปฏิบัติ/รักษากฎระเบียบได้ดี	2	2.6
5.3) จำนวนมากเกินไป ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง	15	19.7
5.4) ควรจัดระดับคุณวุฒิ/วิทยุของผู้เข้าอบรมให้ใกล้เคียงกัน	28	36.8
5.5) มีการพูดคุยกันเอง ทำให้รบกวนผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติธรรม	15	19.7
5.6) ควรเน้นการแต่งกายด้วยชุดขาว เพื่อความเรียบร้อย	2	2.6
5.7) ควรแยกการฝึกผู้เข้าอบรมชายและหญิงให้ห่างกันมากกว่านี้ เพื่อให้จิตใจสงบเร็วขึ้น	1	1.3
5.8) บางคนยังขาดระเบียบวินัยของการอยู่ร่วมกันกับคนหมู่มาก เช่น ไม่เข้าแถวฯ	3	3.9
รวม	76	100.0

จากตารางที่ 6.31 พบว่า ผู้เข้าอบรมได้ระบุข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอบรมดังนี้

1. การสอนธรรมะของคุณแม่คร.ศิริ เห็นว่าเข้าใจง่ายและเหมาะสมดีแล้ว คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมาเห็นว่าดีมาก อยากให้มีมากกว่านี้/ตลอดไป คิดเป็นร้อยละ 25.0

2. การสอนธรรมะของวิทยากรส่วนมาก เห็นว่าเข้าใจง่ายเหมาะสมดีแล้ว คิดเป็นร้อยละ 37.1 รองลงมาเห็นว่าสอนเก่ง เพราะมีความเชี่ยวชาญในทางธรรม อุดทน และมีเมตตาธรรมสูง คิดเป็นร้อยละ 25.7

3. เนื้อหาธรรมะที่สอน เห็นว่าเข้าใจง่าย น่าสนใจ เหมาะสมดีแล้ว คิดเป็นร้อยละ 43.4 รองลงมาเห็นว่าธรรมะบางเรื่องเข้าใจยาก เพราะมีภาษาบาลีหรือภาษาต่างประเทศมาก คิดเป็นร้อยละ 21.1

4. สื่อประกอบการสอน เห็นว่ามีความทันสมัย เหมาะสมดีแล้ว คิดเป็นร้อยละ 54.4 รองลงมาเห็นว่าควรมีสื่อการเรียนการสอน มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 15.8

5. ผู้เข้าอบรม เห็นว่าควรจัดระดับคุณวุฒิหรือวิทยุของผู้เข้าอบรมให้ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาเห็นว่าผู้เข้าอบรมมีจำนวนมากเกินไป ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึงและมีการพูดคุยกันเอง ทำให้รบกวนผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติธรรม คิดเป็นร้อยละ 19.7

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการแสดงความรู้สึกของผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับปฏิบัติธรรมของตน

จากการอบรมทุกครั้งที่ผ่านมา เมื่อผู้เข้าอบรมสามารถปฏิบัติธรรมในหลักสูตรจนครบกำหนด 7 วันแล้ว ในช่วงเย็น วันที่ 22 ธันวาคม 2540 หลังจากสวดมนต์สมาทานศีลเสร็จ ทางคณะวิทยากรจะเปิดโอกาสให้ผู้อบรมได้ออกมาแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับผลการปฏิบัติธรรมของตน ในครั้งนี้ก็เช่นกัน มีผู้เข้าอบรมจำนวน 9 ท่าน กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวข้างต้น ท่านละประมาณ 5 นาที โดยออกมาหน้าเวทีพูดผ่านทางเครื่องขยายเสียง เพื่อให้ทุกคนได้ยินทั่วกัน

1. คุณณรงค์ เอี่ยมอ่อง (หลานปู่ของคุณขวัญ เอี่ยมอ่อง คหบดีผู้บริจาที่ดินจำนวน 5 ไร่ ซึ่งใช้เป็นสถานที่ตั้งของศูนย์วิปัสสนาแห่งนี้) อายุ 40 ปี ทำงานในตำแหน่งผู้จัดการบริษัทเอ็นวี เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด กล่าวแสดงความรู้สึกว่า “ก่อนเข้ามาไม่ศรัทธา แฟนมาปฏิบัติรุ่นก่อนแล้วชวนจึงเห็นว่าเสียเวลา เอาเวลาไปตีกอล์ฟดีกว่า พักห้องเดียวกับพระปลัดวิฑูรย์ (พระวิทยากร) วันแรกปวดขา เพราะเคษาหักมาก่อน ปวดหลัง ปวดไหล่ไปหมด เพราะที่นอนแข็งไม่นุ่มเหมือนที่บ้าน พอคืนที่ 4 ดีขึ้น หายเมื่อย หายเจ็บ นั่งสมาธิได้นานขึ้น ตัวเองสูบบุหรี่มาตั้งแต่อายุ ม.ศ. 1 จนทุกวันนี้ อยู่บ้านคูทิวี่ก็สูบบุหรี่ แต่มาที่นั่นนอนห้องเดียวกับพระทำให้สูบบุหรี่ไม่ได้ วันแรกอยากสูบอย่างเดียวหงุดหงิด พอวันที่ 2 ข้ายความรู้สึกจากอยากสูบไปเป็นปวด (ตามเนื้อตัวเนื่องจากการปฏิบัติธรรม) พอวันที่ 3 มีเจตนาจะไปแอบสูบ จึงเดินไปถึงโรงเรียนยุวพุทธฯ ซึ่งอยู่ติดกัน เห็นผู้เข้าอบรมชายกำลังสูบ ตัวเองจึงไม่สูบ เพราะไม่อยากขอรุหรี่ น่าแปลกมาก จากวันนั้นเป็นต้นมาผมก็ไม่อยากสูบบุหรี่อีกเลย พอวันที่ 4 เกิดความรู้สึกเหมือนบุหรี่ด้วยซ้ำไป คิดว่าการมาเข้าอบรมในครั้งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงใจตัวเองให้รู้จักบาปบุญคุณโทษมากขึ้น มีความรักในทางธรรมมากขึ้น” (ณรงค์ เอี่ยมอ่อง, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

2. คุณจิตเกษม ณ ระนอง อายุ 38 ปี หัวหน้าแผนกข่าวการเมือง สำนักข่าวไทย องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) เข้าอบรมครั้งนี้เป็นครั้งที่ 7 กล่าวแสดงความรู้สึกว่า “ปฏิบัติมาหลายครั้ง ทุกครั้งก็เหมือนกัน ตอนเข้าครั้งแรกจะกังวลว่าไม่มีนิมิต เวลาปฏิบัติพยายามเข้าห้องกรรมฐานให้เร็ว เพื่อจะได้มีที่ปฏิบัติอยู่ข้างหน้าแถว เพราะทุกสิ่งไม่รบกวน มาครั้งแรก ๆ ได้ที่ปฏิบัติแถวกลางๆ ห้อง ทำให้สนใจกับสิ่งภายนอกหรือคนอื่น จิตก็จะวอกแวก การปฏิบัติธรรมครั้งนี้เห็นรูปนามและการเกิดดับชัด สิ่งที่น่าไปใช้ได้คือ การกำหนดจิต เห็นผลมาแล้ว ในที่ทำงาน เพราะงานข่าวจะต้องติดต่อกับคนเยอะมาก แล้วงานก็เร่ง ต้องถ่ายทอดสิ่งที่ฟังมาให้สั้น และถูกต้องที่สุด รู้ให้เร็วที่สุดในช่วงเวลาที่ย่ำกัด นอกจากนี้ยังเอามาใช้กำหนดเวลาเล่นกอล์ฟ ทำให้ตีกอล์ฟได้ดี ทั้งๆที่ปีหนึ่งๆ เล่นแค่ 2-3 ครั้ง แต่คนที่เล่นประจำจะชมว่าดีดี” (คุณจิตเกษม ณ ระนอง, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน คุณจิตเกษม ณ ระนอง เป็น 1 ใน 3 ของตัวแทนรุ่น 14/2540 ที่ได้เดินทางกลับมายังอุทพุทธิกสมาคมฯ อีก เพื่อมอบเงินบริจาคของรุ่น จำนวน 483,116 บาท ให้เป็นทุนทรัพย์ในการก่อสร้างและตกแต่งอาศรมธรรมวิทยากร ให้เป็นที่พักสำหรับวิทยากร ทั้งในและต่างประเทศที่เดินทางมาสอนธรรมะยังศูนย์วิปัสสนาแห่งนี้ หลังจากมอบเงินบริจาคแล้ว คุณจิตเกษม ได้กล่าวให้ผู้ฟังซึ่งเป็นผู้เข้าอบรมในรุ่นต่อมาคือรุ่นระหว่างวันที่ 16-23 มกราคม 2541 ความว่า “มาปฏิบัติ 7 ครั้งแล้ว และตั้งปณิธานว่าจะปฏิบัติต่อไป ขอให้กำลังใจโยคีทุกคน (ผู้เข้าอบรม) ว่าบวชแล้วอย่าสึก การปฏิบัติในห้องกรรมฐานแห่งนี้เป็นเพียงหลักหรือแนวทางและเมื่อได้หลักไปแล้วก็ควรนำไปปฏิบัติที่บ้าน ที่ทำงาน ทุกหนทุกแห่งก็เป็นวัดได้ถ้าเราปฏิบัติและมีสติในการกำหนด กลับไปแล้วก็อย่าลืมหลักที่ได้ศึกษาใน 7 วันที่ผ่านมานะคะ ถ้ามีโอกาสก็มาปฏิบัติอีก หลักวิชาของพระพุทธเจ้าไม่ว่าชั้นไหนก็เหมือนกัน ปฏิบัติแต่ละครั้งความรู้สึกข้างในของแต่ละคนก็ต่างกันไป โดยเฉพาะปฏิบัติมากกว่า 1 ครั้ง ก็จะทราบว่าเป็นยังไง” (จิตเกษม ณ ระนอง , คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 มกราคม 2541)

3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประคินันท์ อุปรมัย อายุ 50 ปี อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.) ได้กล่าวถึงเหตุแห่งการมาปฏิบัติธรรมของคนว่า “ดิฉันมีโรคประจำตัว และมีเงื่อนไขมาก อาบน้ำเย็นไม่ได้จะหนาวสั่น ห่มผ้าห่มก็ไม่หายต้องใช้เนื้อกอด และต้องนั่งส้วมแบบชักโครก และจะเริ่มเจ็บปวดเมื่อยลงนั่งพื้น จึงเป็นคนสาวที่นั่งเก้าอี้ขณะปฏิบัติ เป็นคนเครียด บ้างงาน ขนาดเมื่อก่อนให้ลูกกินนมจากอกตัวเองแต่ก็ยังนั่งทำงานไปด้วย บางทีไม่นอน 2 วัน 3 คืนก็เคย เคยเป็นมะเร็งที่เต้านม ผ่าตัดเมื่อ 12 ปีมาแล้วก็หาย แต่หลังจากผ่าตัดมา 5 ปีนี้เริ่มชา ในที่สุดก็เสียมือข้างขวาไปคือใช้ไม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบ เมื่อ 2 ปีที่แล้วต้องฝึกและใช้มือข้างซ้ายแทน หัดทุกอย่างใหม่หมด ตั้งแต่เขียนหนังสือ ขับรถ พิมพ์คอมฯ เมื่อ 2-3 อาทิตย์ที่ผ่านมาปวดมือมาก และก็มีปัญหาเกี่ยวกับลูกนอนท้อแท้ใจ 2 วัน 2 คืน ไม่นอนและไม่ยอมกินข้าว หิวก็ไม่ลุก ใช้กำหนดสมาธิเอา เพราะตอนอายุ 12 ปี เคยเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่วัดมหาธาตุฯ พอดีเพื่อนโทรมา แล้วกลัวเราตายจึงแห่มาอยู่ด้วยทั้งวัน จากนั้นจึงยอมกินข้าว เพื่อนที่เป็นเจ้าของโรงเรียนอนุบาลหนูน้อยบอกให้มาอบรมที่นี่ และครั้งนี้ได้พาคุณแม่อายุ 80 ปีมาด้วยเมื่อเป็นคนทำอะไรเร็วแต่พอต้องมาฝึก “หนอ” ซ่า ๆ 2 วันแรกจะขาดใจ วันที่ 5 หงุดหงิดมากที่สุด แต่พอคิดได้ก็เลยคิดว่าจะหงุดหงิดไปย ที่ได้ไปยอะก็คือ แค้นสามีมาตลอดคิดว่าทั้งชีวิตขายให้เขา กลับไปจะไปขอโอสิต่อสามี มีลูกชาย 2 คน และลูกสาวขอมาเลี้ยงคนหนึ่ง อยากให้เขามอบรมที่นี้เองโดยที่เราไม่ต้องบอกหรือไม่ต้องบังคับ และจะนำหลักสูตรนี้ไปประยุกต์ใช้ในการอบรมหลักสูตรจริยธรรมให้แก่นักศึกษา มสธ.” (ประคินันท์ อุปรมัย, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน รองศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ อุปรมัย เป็น 1 ใน 3 ตัวแทน รุ่น 14/2540 ที่ได้เดินทางกลับมายังยุวพุทธสิกขาลัย และได้กล่าวให้ผู้เข้าอบรมรุ่นต่อมา ระหว่างวันที่ 16-23 มกราคม 2541 ฟังว่า “สิ่งมหัศจรรย์ ซึ่งเกิดขึ้นกับตัวดิฉันก็คือว่า ดิฉัน ได้อธิษฐานจิตขอ ให้สามีและลูกได้มาปฏิบัติด้วย พอกลับไปถึงบ้านวันนั้นเองก็เปรย ๆ ขึ้นแบบไม่ค่อยมั่นใจเท่าไรว่าจะลองไหมละ ก็ได้รับคำตอบที่ตกใจว่า “ดีเหมือนกัน” ปรากฏว่าก็เลยติดต่อเข้ามาและวันที่ 10 กุมภาพันธ์ เธอก็จะมากับคุณแม่ของเธอด้วย ในระหว่างที่มาปฏิบัติที่นี่ มีเรื่องแปลกเกิดขึ้นคือ มีอาจารย์ที่ท่านสนใจเกี่ยวกับการรักษาโรคและนันททางใน ซึ่งดิฉันเคยไปปรึกษากับท่าน 5 ปีมาแล้ว โทรศัพท์มาหาถึง 2 ครั้ง และบอกว่าได้ทราบว่ามือของอาจารย์เสียไปมากแล้ว ใช้การไม่ได้แล้ว ผมรู้สึกผิดที่ผมรักษายาจารย์ไม่หาย อาจารย์ช่วยมารักษากับผมหน่อยได้ไหม จำได้ว่าท่านอยู่ที่ลำสาตี หรือที่เรียกว่าลำสาหัส ซึ่งรถติดมากไปยาก ถ้าขับรถไปเองก็คงไม่ไป แต่สามีรับอาสาไปรับไปส่งทุกวันอังคารและพฤหัสบดี ตอนนี่กำลังไปรักษาอยู่ ท่านก็บอกท่านไม่ใช่หมอ แต่รักษาโรคที่ไม่มีคนรักษาแล้วโดยไม่คิดสตางค์ จึงคิดว่าถ้าทราบใดที่สามีพาไปก็จะไปตลอด” (ประดิษฐ์ อุปรมัย, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 มกราคม 2541)

4. นายแพทย์ เอกชัย อัสวนฤนาท อายุ 41 ปี รับราชการอยู่ที่โรงพยาบาลเลิศสิน เข้าปฏิบัติธรรมครั้งนี้เป็นครั้งที่ 2 กล่าวแสดงความรู้สึกว่า “มีความรู้สึกอึ้งบุญ อึ้งอก อึ้งใจ เป็นแรงจูงใจให้มาปฏิบัติอีก มีความรู้สึกว่า “ความสันติสุขหรือความสงบ “ เป็นสิ่งที่มีค่ามาก การที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะที่ผ่านมามีใจเราไม่นิ่ง การเข้าอบรมในครั้งนี้มีสิ่งที่ได้มากขึ้นคือ การกำหนดอิริยาบถย่อยได้มากขึ้น ถือความสงบเย็นเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด อยากให้ภรรยา ลูกๆ และคนใกล้ตัวมาปฏิบัติ แต่ก็ไม่ทราบจะบอกอย่างไร เพราะบางทีอาจจะไม่รับและโวยวาย เพราะว่าเคยพาคุณพ่อไปวัดอินทวิหารแล้วไม่สำเร็จ”(นายแพทย์ เอกชัย อัสวนฤนาท, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

5. คุณศักดิ์ชัย ชัยศักดิ์ศิริ อายุ 51 ปี เคยเป็นผู้จัดการโครงการ (Chief Engineer) แต่ขณะที่มาอบรมนี้กำลังตกงาน ได้กล่าวแสดงความรู้สึกว่า “โดนน้องสาวบังคับให้มาอบรมเขา บอกว่าถ้าไม่มาจะตัดที่ตัดน้องกันไปเลย น้องสาวสมัครมาให้คิดว่าเดี๋ยวเขาคงลืม แต่ก็ไม่ลืม ผมอยู่เมื่องนอกมานานเพิ่งรู้จักพุทธศาสนาก็ครั้งนี้ ระหว่างที่เข้าอบรมกำหนดตลอดว่า” เบื่อหนอ ยังไงก็เบื่อหนอ” คิดอยู่ว่าจะเก็บกระเป๋าตีโหม จะปีนกำแพงตีโหมหนอ แต่พอเห็นเด็กอายุ 13 ปี มาฝึกด้วย เขาไม่เห็นบ่น เดินถูกบ้างผิดบ้างก็ไม่เคยบ่น จากนั้นจึงขอพรจากพระว่าขอให้เกิดความศรัทธาและสามารถปฏิบัติได้ เมื่อก่อนเคยคิดว่าสิ่งที่ดีที่สุดที่ผมทำมา ก็คือ การเลิกกับภรรยา เพราะว่าทำ ความเจ็บช้ำให้มาก แต่ตอนนี้คิดว่า การปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งที่ดีที่สุด กลับไปผมจะไปกราบน้องสาว เพราะแม่ผมตายแล้ว และจะไปบังคับให้น้องสาวมาบ้าง จะได้ว่าวันแรกๆที่เข้าอบรมผมปวดและทรมานแต่โหน” (ศักดิ์ชัย ชัยศักดิ์ศิริ, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน คุณศักดิ์ชัย ชัยศักดิ์ศิริ เป็น 1 ใน 3 ของตัวแทนรุ่น 14/ 2540 ที่ได้เดินทางกลับมายังยุทธภพทุกสภาคมาอีก และได้กล่าวให้ผู้เข้าอบรมรุ่นต่อมา ระหว่างวันที่ 16- 23 มกราคม 2541 ฟังว่า “หลังจากเข้าอบรมแล้วกลับไปผมไปกราบน้องสาวจริง ๆ ปาฏิหาริย์มีจริงครับ ผมออกจากห้องปฏิบัติ 2 วัน ทางบริษัทโทรให้ผมไปทำงานที่อเมริกา ผมจะไปเดือนมีนาคมนี้ อยากจะบอกอย่างที่คุณแม่บอกว่าวชแล้วอย่าสึกนะครับ กลับไปปฏิบัติได้ผลแน่ เพราะผมประสบกับตัวเองแล้ว งานที่จะทำนี้ผมสมัครไว้นานจนลืมไปแล้วครับ แล้วก็หลังจากที่ผมออกไปทางบริษัทก็เรียกผมมา มีสองบริษัทด้วยซ้ำที่เรียกผมมายืนยันอีกครั้งว่าปาฏิหาริย์มีจริงครับ ก่อนผมจะมาปฏิบัติที่นี่ผมเป็นวิศวกรคองงานชมชานมา ตอนนี้อยู่ได้งานเงินเดือนที่จะได้ตกเดือนละ 4,000 เหรียญดอลลาร์สหรัฐหรือประมาณเกือบ 200,000 บาท”
(ศักดิ์ชัย ชัยศักดิ์ศิริ, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 มกราคม 2541)

6. อาจารย์คุณกาญจนา เมฆสวรรค์ อายุ 70 ปี รับราชการในสังกัดสำนักพระราชวัง โดยทำงานกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เทียบเท่าคุณหญิง กล่าวถึงการปฏิบัติธรรมในครั้งนี้ว่า “ตนเองเกิดเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ปีนี้จะอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์ คิดว่าจะฉลองวันเกิดด้วยการปฏิบัติธรรมก่อนและหลังวันเกิด 3 วันและในวันเกิดอีก 1 วัน จึงคืนรามาปฏิบัติธรรมที่นี่ สมัยก่อนตอนอายุ 50 กว่า เคยเข้าอบรมวิปัสสนากับท่านเจ้าคุณอาจารย์ใหญ่ ที่วัดมหาธาตุ คณะ 5 ดิฉันปฏิบัติอยู่ 7 วัน ก็มีนั่งตลอดไม่รู้เรื่อง ด้วยความที่ท่านและผู้สอนเป็นสมณะ ทำให้ผู้หัดอย่างเราเข้าใจไม่ค่อยถึง จึงไม่เข้าใจ ท่านบอกว่า “โยมยังอยู่เตรียมอนุบาล ยังไม่ไปไหนเลย” ปี 2533-2534 ได้รู้จักอาจารย์มนดา ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรได้ชวนให้เข้าปฏิบัติธรรมที่ธรรมสถานว่องวานิช ปีนั้นมีการถ่ายรูปและวิดีโอตลอด ก็รับกวนและไม่มีความสนใจและไม่เข้าใจอีก ทั้งๆ ที่คิดว่าเป็นคนฉลาดพอควร เพราะว่าเรียนหนังสือสอบได้ที่ 1 ตลอด ก็เลยกลับไปทำงานต่อ มีชีวิตปกติเรียบๆงานก็มีความสุข ได้รับรางวัลทางใจตลอด การมาปฏิบัติธรรมนี้ทำให้เข้าใจอะไรมากขึ้น และพยายามไม่ใช่ไม่เข้าช่วยแม้เวลาเดินจะขาสั้น เพราะมีปัญหาที่ขาข้างหนึ่งต้องเจาะเอาน้ำออก อีกข้างต้องฉีดยา แต่ก็พยายามทน ในครั้งนี้มีความสุข และดีใจมากที่ตัดสินใจเข้าปฏิบัติ จะได้ญาณขั้นไหนก็ไม่สนใจ รู้แต่ว่าปฏิบัติแล้วมีความสุขก็พอ การปฏิบัตินี้ทำให้เรารู้จักตัวเองมากขึ้น แต่มีความเสียดายอยู่นิดเดียวคือ เป็น “กรรมฐาน 3 วัช” คือ มีวัชลูก วัชหลานและสูงวัช ถ้าแบ่งช่วงอายุเป็นรุ่น ๆ ได้ก็จะดี เพราะว่า 3 วัชนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง วิทยากรบอกให้ช้าๆแต่ให้เวลานิดเดียว ทำให้ผู้สูงอายุทำไม่ค่อยทัน แต่อย่างไรก็ตามต้องชมวิทยากรแต่ละคนพูดได้ลึกซึ้งมาก” (คุณกาญจนา เมฆสวรรค์, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

7. เด็กชายณัฐพงศ์ หิรัณยศิริ อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ณ ประเทศสิงคโปร์ เล่าถึงที่มาของคนและการปฏิบัติธรรมในครั้งนี้ว่า “ผมกับน้องเป็นศัตรูกันชกกับน้องทุกวันจนพี่เลี้ยงปวดหัวลาออกไปก็เยอะ แต่พอเศรษฐกิจไม่ดี เขาก็ต้องทนมั้งครับ บางทีพี่เลี้ยงยังบอกให้เอามีคมามากัน หรือไม่ก็ขอแม่ไปซื้อของมาจะได้เอามาชกกัน ผมทำกับน้องไว้เยอะทั้งน้องชายผมก็เห็นว่าเขากวนตีน ส่วนน้องสาวก็ด่าเขาทุกวันว่า “ไอ้อ้วนๆ” พอไปเรียนที่สิงคโปร์เจอเพื่อนคนหนึ่งเขาศรัทธาหลวงพ่ोजรัญ เขาซื้อหนังสือมาเป็นกอง แต่ผมซื้อมา 2 เล่ม พออ่านหนังสือ “สัตว์โลกยอมเป็นไปตามกรรม” จบ ผมเริ่มศรัทธาหลวงพ่ोजรัญและหันมาสวดมนต์อธิปโต คุณแม่จึงแนะนำให้มาเข้ากรรมฐานกับคุณแม่คร.ศิริ 3 วันแรกจะเป็นลม วันที่ 2 ตื่นนอนดี 3 คุณลุงศักดิ์ชัย (หมายถึงคุณศักดิ์ชัย ชัยศักดิ์ศิริ ผู้แสดงความรู้สึกเป็นคนที่ 5 ที่นำเสนอมาข้างต้น) มาปลุกผม โอ๊ย ! ขี้เกียจลุก พอนั่งสมาธิก็จะดูนาฬิกาตลอด เดินจงกรมไปข้างหน้าหรือกลับมาข้างหลังครั้งหนึ่ง 5 นาที หมุนครั้งหนึ่ง(หมุนกลับทิศทางการเดิน) ก็อีก 5 นาที จะคำนวณเวลาตลอดแล้วบอกให้จิตอดทน

พอวันที่ 3 เขาบอกจะเจ็บปวดมาก แต่ผมรู้สึกมีความสุข วันที่ 4 มีความรู้สึกกำหนดสติดีขึ้น พอคุณลุงศักดิ์ชัยเรียกให้ตื่น เราก็จะกำหนดว่า “อินหนอ” ผมมีเพื่อนจากต่างประเทศอยากให้มาอบรมบ้าง ยังถามคุณปอง (คุณคุณชลทิพย์ โกศลแมน วิทยากรซึ่งมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา) ว่าจะมีอีกไหม เพราะว่าถ้าเพื่อนมาเคี้ยวไม่มีคนพูดภาษาอังกฤษกับเขาส่วนตัวผมเองก็อยากมาปฏิบัติอีก“ทราบานสนุกดี” โดขึ้นถ้าแม่อนุญาตอยากจะบวชให้ทุกคน วันที่ 4 ที่กราบคุณยายพร้อมคุณแม่รู้สึกเหมือนถูกไฟฟ้าช็อต พอถึงดักน้ำदार่วงเลยไม่รู้เป็นไปได้อย่างไร ผมอยากพบคุณแม่คร.ศิริ แต่คิดว่าคงเป็นคราวหน้าคงอีก 2 ปี” (ณัฐพงศ์ หิรัณยศิริ, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

8. หลวงพ่ोजรัญ จิตะธัมโม อายุ 75 ปี เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อยาว จังหวัดชัยนาท ได้กล่าวแสดงความรู้สึกไว้ว่า “มีลูกสาวเคยไปปฏิบัติธรรมกับหลวงพ่ोजรัญ วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรีเขาชอบชักจูงคนไปวัด บางทีขับรถไปส่งถึงที่และเลี้ยงอาหารด้วย ลูกสาวบอกให้มาฝึกที่นี่ตอนแรกไม่เต็มใจมา แต่ป่วยและสูบบุหรี่มาก สูบมาตั้งแต่อายุ 6 ขวบ จะ 70 ปี แล้ว อยากจะเลิกให้หายขาดไปเลย แต่มาแล้วก็บ่นคนเดียว ไม่เต็มใจ นอนไม่หลับ แต่ก็หายจริง ๆ มาที่นี่แค่วันที่ 2 ก็เลิกได้แล้ว อาตมาจึงอยากจะตั้งชื่อว่า “สถานที่ศักดิ์สิทธิ์” ตอนฝึกหูตาก็ไม่ตาย ยังบอกโยมเปรม (คุณเปรม พุ่มพิจ ผู้ช่วยวิทยากร) เลยจะทำบุญ 100,000 บาท อาตมาชอบทำบุญมาก ๆ น้อย ๆ ไม่ทำ” (หลวงพ่ोजรัญ จิตะธัมโม, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 22 ธันวาคม 2540)

9. คุณพณณิญาณ์ เปลื้องนุช อายุ 30 ปี มัคคุเทศน์ บริษัทหนุ่มสาวทัวร์ ได้เขียนกลอนใส่กระดาษเพื่อที่จะบอกวิทยากรทุกท่านว่าตนมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อมาปฏิบัติธรรมที่นี่ ข้อความในคำประพันธ์หรือยกกรอง (พณณิญาณ์ เปลื้องนุช, คำกล่าวแสดงความรู้สึก, 2540) มีดังต่อไปนี้

“ ในอดีตเกิดมาไม่เคยสน	พุทธองค์เป็นเช่นไรไม่ประสา
ศาสนาเป็นเช่นไรไม่นำพา	ไม่เคยหาใส่หัวให้เปลืองตน
ไม่ใส่บาตรคิดอุจาดว่าพระมัว	เพียงโกนหัวห่มผ้าเหลืองกระมังหา
เป็นอาชีพในผ้าเหลืองเพื่อเงินตรา	มัวกามาอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์
เริ่มรู้จริงถึงพื้นฐานศาสนา	เริ่มรู้ว่าพุทธบูชาค่าตรงไหน
เริ่มเรียนรู้ปฏิบัติธรรมทำอย่างไร	เริ่มชีวิตใหม่ก็เกือบใกล้ปลายไม่ตรง
ทุกสังคมมีคนดีและคนชั่ว	มีพระมัวและพระดีมีทุกหน
หากตั้งจิตคิดศรัทธาประจำตน	ใส่บาตรลงคนชั่วบุญท่วมดี
วิทยากรสอนไว้อยู่ที่เรา	ตั้งใจเฝ้าทำดีไว้ก็หน
บุญที่ได้ก็จะรับครบตามตน	ไม่ว่าคนรับนั้นชั่วปานใด
ให้กำหนดทำดีทุกขณะจิต	รู้พินิจรู้ผิดไม่คิดชั่ว
กระทำได้อยู่ที่จิตคิดของตัวเอง	บุญท่วมหัวหยั่งรู้ได้เพราะใจธรรม”

นับว่าผู้เข้าอบรมทั้ง 9 ท่านนี้ เกิดความศรัทธาและเลื่อมใสต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข จนบางท่านกลับไปชักชวนบุคคลรอบข้างให้เข้ามาปฏิบัติด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าทุกท่านเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ภายใน 8 วัน 7 คืน อันเป็นการยืนยันสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งผลประเมินปรากฏว่า การสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตรพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เข้าอบรมอย่างเห็นได้ชัด